

KOTORSKO PRISTANIŠČE.

RIBIČ.

Pravljica. — Spisal dr. Ivo Česnik.

Zar juga je rodil to pravljico.

Prvo pomladno popje je vzbrstelo. Narava je bila polna zelenja. Goriško polje se je kopalo danzadnem v solčnih žarkih, ki so blesteli kakor prosojne meglice pisanega cvetja. Vipavska dolina si je ovila poročni venec okrog glave in se odela v belo krilo, segajoče do tal. Tamkaj od morja so prihajali čez Furlanijo pozdravi harmonije, sreče in ljubezni.

V tistem času se je rodila ta pravljica.

Čujte jo!

I.

Tiha noč je legla nad Adrijo, nad vas ob breg in nad grad tik morja. Plavala je nad Krasom in Furlanijo in ovijala v svoj skrivnostni pajčolan široko ravnino, vinograde in njive, hribe in doline. Morje je dremalo in sanjalo o svoji nekdanji moči in slavi, sanjalo in dremalo kot sestra mesečina nad njim, ki je sipala svoje prosojne trakove nad prostrano naravo.

Vse tiho in mirno! Le šuštenje listja na drevju grajskih vrtov in neznatno pljuskanje valčkov ob stoletno zidovje in ob morske brežove vznemirja tišino...

Tam na produ kraj vasi je stala kočica. V njej je bival stari ribič Štefan in z njim mladi Robert. Robert je bil sirota, brez očeta in matere. Davno, davno ga je prinesla nekoč v hreščeci noči tuja ženska v Štefanovo hišo. Težki časi so tedaj vladali v deželi. Kmet se je uprl zoper svojega zatirajočega gospodarja, se oborožil s cepcem in koso in s puško kremenko ter ropal,

zažigal in celo moril, da se maščuje nad stoletnim zatiralcem.

V tisti dobi je prinesla Roberta, zavitega v cunjce, neznana ženska, vsa preplašena, prepadena in bolna, k Štefanu. Razodela mu je, da je otrok plemenitega rodu, in ga rotila in prosila, naj se ga usmili, vzame pod streho in vzgoji, ker ona čuti, da se ji bliža vsled trpljenja, onemoglosti in boleznih smrt.

Stari Štefan jo je uslišal, sprejel Roberta v svoje naročje in ga vzgojil. Tuja ženska pa je umrla še isto noč. Robert je rasel in se razvijal v oskrbi ribiča Štefana v krepkega in čvrstelega mladeniča. Postal je ognjevit, pogumen in predrzen. Ni se bal viharja, ne sivih oblakov, bliska, groma in strele, ko stresa jeza božja nebesni obok. Njegova roka je varno vodila čolnič po morju, naj so valovi še tako pljuskali s srditostjo ob njega. Robert je postal najboljši veslač in najpogumnejši ribič in stari Štefan, ki je imel od dela in truda upognjen hrbet, je bil vesel mladega in čilega orla Roberta.

Na produ ob koči se je zgenil čolnič. Ribič Robert je stopil vanj in zaveslal na široko odprto Adrijo. Tam je položil vesla v stran, vzela piščal iz žepa in zapiskal najlepše melodije tople južne ljubezni.

Mir je vladal nad široko, prostrano naravo. Tišina je kraljevala nad Adrijo. Tisoč zvezd je brlelo nad Robertom in okrog njega so igraje pljuskali drobni valčki. Gori v grmovju pod gradom je zapel slavec veličastno pesem tihe sreče. Pesem je šla preko vasi, preko nizkih koč in je trkala

na polkna, šla je preko morja in je potrkala na Robertovo srce in Robert je prijel za vesla in zapel:

»Barčica po morju plava,
drevesa se priklanjajo,
o le naprej, o le naprej,
dokler je še vetra kej...«

Slavec v grmovju je utihnil in Robert je zaveslal pod grad, ovenčan z bršljanom, in zažvižgal ribiško ljubezensko popevko. Odprlo se je okno v gradu in prikazal se je na njem droban obrazek grajske gospodične Jarmile. Dolgi prameni krasnih las so se ji sipali po ramenih. Nasmehnila so se njena usta, njen pogled se je strnil z njegovim in oči so nemo govorile o ljubezni. Dolgo je slonela Jarmila na oknu, dolgo je Robert strmел kvišku. Njuna ljubezen je bila tiha in skrivnostna, kakor je bilo tiho in skrivnostno morje krog njiju. Sama od sebe se je porodila ta ljubezen v njunih srcih, čuvala sta jo kot skrivnost in komaj sta si jo upala priznati sama sebi. Nista se povpraševala, ali jima ta ljubezen porodi kak sad, ali jima vzklije iz nje mogočna veličastna roža, ki bo razširjala duhteči vonj daleč okrog. Nič nista mislila! Sanjala sta, kakor je sanjalo morje in vsa narava v prvi pomladni krasoti.

Robert je zapiskal na piščalko strastno ljubezensko pesem, polno hrepenenja in neutešenih želja. Jarmila pa ga je goreče gledala in mu pošiljala poljube. In tako sta strmela drug v drugega uro za uro.

V grajskem zvoniku je odbila ura polnoči. Grof Erazem, strogi oče gospodične Jarmile, se je prebudil in začul glas piščalke. Radoveden je odprl okno in zastrmel... Gledal je, zaklel in zamrmral: »Kdo je tam doli? Moja hči? in kdo je oni drugi!« Napel je oči in v mesečini zapazil ribiča Roberta. Prevzela ga je jeza, stopil je k svoji postelji, pograbil puško in nameril proti Robertu. Strel je počil, grof je zavpil: »Tu imaš plačilo!« A strel je izgrešil svoj cilj. Mlada zaljubljenca sta se prestrašila. Jarmila je vzkliknila in vsled strahu skoro omedlela, a Robert je urno posegel po veslih in odhitel s svojim čolnom kakor lahki ptič proti koči starega Štefana.

Grofu Erazmu so se napele zenice, nagubancilo čelo in zamrmral je v svojo sivo brado: »Nisem ga zadel, prokletega zapeljivca, le čakaj, vidiva se drugje!« Zaprl je okno in dolgo stopal po svoji sobi in razmišljal. »Moram ga ugonobiti, te sramote ne prenese moja častita hiša in moja plemska kri.«

Ko je zarja posijala izza gor, se je porodil v njegovi duši trden in neomajen sklep: »Pošljem

ga na zakleti otok. Tam prebiva v kamenitem gradu v kačo začarana kraljica. Kača je velikanska in ostudna, pokrita z luskinami. Na vsem otoku ni živega bitja, ker so vsi izpremenjeni v kamenje. Kdor stopi na to proklemo zemljo, se ne vrne več živ. Le če odkolne in reši kraljico s tem, da jo poljubi na ostudno glavo, osreči sebe, njo in ves otok. A tega ne stori nihče. Tja ga pošljem, tam naj pogine kakor ničvredni beraški mrčes...«

Gospodična Jarmila je jokala vso noč. Njenih oči ni mogel poljubiti sladki spanec.

* * *

Ko je pozlatilo jutranje solnce kraška brda in se je razlila čarobna svetloba čez morsko gladino, je stopil v Jarmilino sobo grof Erazem. Ljubil je svojo hčer z neizrekljivo ljubeznijo in ponosen je bil nanjo. Kot plemenitaša ga je bridko zadela ponočna ribičeva zaljubljena pesem pod oknom njegove hčere.

Jarmila je s strahom obrnila svoje objokane oči v očeta in začutila njegov strogi in resni pogled. Grof Erazem je prekrizal roke na hrbtu in govoril hčeri:

»Ljudski glas je prišel do mojih ušes, da piska v jasnih nočeh ribič pod tvojim oknom. Preziram ljudski glas; če je to tudi res, sem si mislil, naj ji popeva, slajše bo spala! Prišel je pa drugi ljudski glas na moja ušesa, da ti odpiráš okno in poslušáš njegove pesmi in da ga ljubiš, da ga ljubiš. Nisem verjel tem vestem; danes jim verjamem. Na lastne oči sem se prepričal. A rečem ti, kaznujem ga, da mu bodo prešle vse sline po grofovi hčeri. Cigan-nepriprav se upa dvigniti oči do moje hčere! In ti si dajala duška njegovi slepoti. Da se sramu ne pogrezneš v zemljo! Ah, maščujem se za sramoto, ki je zadela mojo hišo in mojo sivo glavo!«

»Oče, prosim Vas, ne storite mu ničesar žalega.«

»Molči! Torej ti ga zares ljubiš in nisi le zašalo poslušala njegovega trubadurstva? O, maščujem se!«

Odšel je iz sobe in jezno škrtal z zobmi. Na dvorišču je poklical valpeta Celestina in mu ukazal, naj vzame s seboj tri hlapce, da pripelejo v grad Roberta.

Lep pomladni dan je žarel nad Krasom in Adrijo. Nad furlansko ravnino so se dvigale lahne prozorne meglice, vasi in trgi so bili odeti v sanjav mir. Na morski gladini so se igrali solnčni žarki z bistrimi valovi; iz daljine sta plavali dve ladji po morju bogvekam. Povsod zelenje in veselje, povsod pomlad!

Stari Štefan je sedel pred kočo na produ in izpiral mreže. Robert je pokladal ribe v košaro, da jih ponese prodajat. Bil je zamišljen in redkobeseden. Štefanu je bila znana njegova ljubezen. Svaril ga je pred neumnimi koraki in mu pretil: »Gorje, če izve grof.« A mladost poslušá srce in le redko razum.

Na vasi so se pojavili grajski hlapci s Celestinom. Spremljala jih je kopa otrok in radovednih žensk pred Štefanovo kočo.

Štefan jih je zagledal že oddaleč in se prestrašil, Robert je vzdihnil in skrčil pesti.

»Gorje nam!« je rekel Štefan.

»Gorje nam!« je ponovil Robert in povedal Štefanu nočno zgodbo.

Grajski hlapci so tedaj stopili pred Roberta. Celestin se je mogočno razkoračil in dejal: »Milostljivi gospod grof hoče s teboj govoriti. Zapovedal mi je, naj te pripeljem v grad.« Mignil je hlapcem, da bi ga zvezali.

»Ni me treba vezati kot razbojnika. Prosto-voljno pojdem z vami, in če sem kaj pregrešil, bom tudi dajal odgovor.«

»Molči! Zvezite ga!« je dejal Celestin.

Zvezali so ga in odtirali v grad. Do grajskih vrat ga je spremljala otročad in množica žensk. Zadnji je stopal Štefan in zrl v tla, žalost v očeh in na vsem obrazu. Na grad niso pustili nikogar razen Štefana, ki je prosil vratarja za to milost.

Grof Erazem je sedel za kamenito mizo pod košato lipo, ko so privedli Roberta predenj. Jezno ga je gledal, prekrižal roke na prsih in ga vprašal:

»Ali veš, zakaj stojiš pred menoj med biriči in v verigah?«

»Vest mi ne očita nikakega greha. Zdi se mi pa, milostivi gospod, da je snočnja moja pesem tisto zločinstvo, radi katerega me preganjate.«

»Ugenil si!«

»Gospod grof! Nisem kriv niti jaz, niti Vaša blaga hčerka. Prišlo je in ne bo prešlo nikoli.«

»Pomažam ti jaz, da ti preide. Odkažem ti imenitno in dostojno stanovanje. Jutri pred solničnim vzhodom te popeljejo na zakleti otok. Ali razumeš, na zakleti!«

Naježili so se Robertu lasje in obstrmel je. V detinskih letih so mu pripovedovali o grozovitosti zakletega otoka. Tam prebiva v kamenitem gradu v kačo začarana kraljica. Kača je velika in ostudna, pokrita z luskinami. Ves otok je zaklet in začaran, vsi ljudje in vse živali so uklete v kamenje. Kdor stopi na tisto zemljo, ne pride več nazaj. Le če reši in odkolne kraljico s tem, da jo poljubi na glavo, osreči sebe, njo in ves otok. Povrnejo se tedaj stari časi, zlati, lepi in prijetni,

ki so vladali pred zavistno zakletvijo čarovnice Mare. A tega do danes še ni storil nihče in vsakdo je nesrečno poginil, kdor je prišel na otok. Studila se mu je kača, da je ni mogel poljubiti, in kača se mu je ovila okrog vratu in ga zadavila.

»Usmiljenje, gospod grof!« je prosil Robert.

»Nič usmiljenja! Ti ga tudi nisi imel z menoj. Zato molči!«

Tedaj je pokleknil pred grofa starec Štefan in mu pripovedoval zgodbo o Robertovi preteklosti in njegovi rodbini, kakor mu jo je pravila otrokova mati pred smrtjo. Nikomur še ni pripovedoval te zgodbe, niti Robertu ne, da ne bi čutil nesreče, ker ga je usoda vrgla med ribiče. Štefan je pokazal grofu svetinjo s plemskim grbom, ki mu jo je izročila Robertova mati, a grof Erazem je ostal hladen, miren in neizprosen.

»Lepe bajke si mi načenčal, starec. Če je tvoj ljubček plemenit, bo pokazal svoje junaštvo na zaklemem otoku. Če reši kraljico in se vrne, bo moj zet, hahaha!«

»Ribič sem in ne maram za plemstvo. A toliko morem kot grof Erazem, in če da Bog, še več. Oče, pojdite domov in pričakujte svojega sina! Vrnil se bom in tedaj, gospod grof, se boste kesali, da ste ravnali tako z menoj.«

»Odpeljite ga v ječo! Še grozil mi bo.«

Tedaj je prihitela Jarmila iz svoje sobe. Služabnice so ji povedale, kaj se godi na dvorišču. Razjokala se je pred očetom in Robertom.

»Bodite milostljivi, oče, ne kaznujte ga, ker ni ničesar zakrivil.«

»Kaznovan je že. Prognal sem ga na zakleti otok.«

»Na zakleti otok!« je kriknila Jarmila in omedlela ter se zgrudila na tla. Robert je hotel v verigah skočiti k njej, a grof Erazem je zavpil nad biriče, naj ga odpeljejo.

Odvedli so ga v temno ječo. Oče Štefan je zrl za njim, si zakril od bolesti oči in stopal v polzavesti iz grada.

II.

S prvim svitom so peljali biriči Roberta, vkle-njenega v verige, na čoln. Vsa vas je še počivala v snu. Nihče ni videl, ko so odpeli čoln tik pod gradom. Le Jarmila je gledala skoz okno in v bolesti vzdihovala, ko je zapazila, da se čoln že ziblje po morski gladini. Zapazil ga je oče Štefan, ki je bdel pred svojo kočó vso noč in molil in jokal. Zapazil ga je tudi grof Erazem in se smejal:

»Maščeval sem se za sramoto.«

* * *

Dva dni in dve noči je plul čoln po širokem morju. Tretji dan so priveslali do zakletega otoka, pustega in zapuščenega kraja. Grajski hlapci so odvezali Roberta iz okov in ga vrgli iz čolna na kopno. Čoln je hitel nazaj po neizmerni gladini kakor lastovka, ko se vrača jeseni na jug. Robert je gledal za čolnom žalostno in z bridkim čuvstvom v srcu, dokler ni izginil v nedogledu... Grozno čuvstvo ga je pretreslo, ko je bil sam tako daleč od domovine. Ozrl se je naokrog in zagledal neobdelano pustinja. Tam v daljavi je strmela v nebo grad in pod njim je ležalo mesto. Mogočna kraljica je vladala nekoč nad gradom, mestom in celim otokom; prevzeta in ponosna je bila, zato jo je zavistna čarovnica uklela v kačo.

»Tja moram iti mimo osamljenih vasi, tja na grad poljubljat kačo. Ali mi bo mogoče pogledati ostudno golazen, ali mi bo mogoče poljubiti njeno glavo?«

Spomnil se je Jarmile in grofa Erazma in zasklelo ga je v srcu; stisnil je pest, vgriznil se v ustnice in šepnil: »Pojdem v grad in poljubim kačo, če bi bila tudi grda kot pošast, ki jo je prebodel sv. Jurij. Dokazati hočem, da je ribič toliko vreden kot grof Erazem. Videl bo, da nisem strahopetec. Oteti hočem kraljično, rešiti zakleti otok in sebe in dobiti Jarmilo. Hočem in moram!«

In hitel je proti gradu v daljavi. Ni mu bilo mar kamenja in trnja med potjo, ni ga nadlegovala ne lakota, ne žeja. Zvečer je došel v mesto, dolgočasno in prazno, polno kamenitih kipov, ki so predstavljali ljudi v raznih pozah. Došel je v grad. Prišel je v veliko dvorano, lepo in prostorno, polno zrcal in preprog. Oddahnil se je in sedel na mehko stolico in kmalu zaspal od utrujenosti.

V spanju so potrskale na vrata njegovega srca sanje. Priplazila se je v dvorano v kačo zakleta kraljična, grda in sluzasta, s pegastimi luskinami po životu, in splezala Robertu na kolena. Studila se mu je in obrnil je pogled od nje, skočil pokonci in hotel zbežati, a kača ga je dohitela in se ovila njegovih nog. Tedaj se mu je prikazala Jarmila in mu dajala poguma. Poljubil je kačo in v trenutku je stala pred njim lepa kraljica Astra s čudovito nežno poltjo na rokah in obrazu, živimi globokimi očmi. V prekrasni obleki je stala pred njim in ga zahvaljevala za rešitev ter mu poljubljala roke.

Roberta je prebudil iz sanj močan ropot. Pomel si je oči in pogledal okrog sebe.

Luna je sijala v sobano in ločil je natančno vsak predmet. A videl ni ničesar sumljivega. Po stenah so visele slike in dragocena zrcala, po tleh so bile pognjene tkane preproge.

Iznova je zadonel ropot, močan, da so se stresli zidovi. Robert je vstal in se prestrašil.

»Kača se privleče,« si je mislil. »Pogum, Robert!«

In res je švignila iz kota pri vratih velikanska ostudna kača in se ustavila prav tik Roberta. Divje so ga gledale njene drobne oči, kolobarji so se vili krog njegovih nog; z glavo je silila kvišku. Groza ga je bilo in pošast se mu je neznanško studila. Prekrižal se je in pomislil na edino možno rešitev.

»Poljubi me!« se je izvilo iz kačjega žrela zapovedovalno.

Robert se je sklonil, a njegove ustnice se niso dotaknile sluzaste glave. Dvignil se je hitro.

»Poljubi me!« je zavpila kača drugič močnejše.

Robert se je sklonil prav do kačine glave in jo hotel poljubiti, a studila se mu je pošast še bolj in urno se je zopet dvignil. Kolobarji pa so se močnejše ovili njegovih nog.

»Poljubi me!« je zagromela kača.

In Robert je stisnil pesti, se pripognil in jo poljubil sredi glave.

V hipu ga je obdalo grozno čuvstvo, izpreletel ga je mrzav po vsem životu, omedlel je.

Ko se je zavedel, je sedel v drugi sobani, in poleg njega je sedela kraljica Astra v krasni beli obleki s krono na glavi, smehljajočih lic, živih modrih oči. Sobana je bila razsvetljena in od vseh strani se je čulo življenje in vrvenje.

Robert je rešil otok zakletve!

»Rešitelj moj in rešitelj mojega ljudstva, bogato te nagradim. Karkoli pozeliš, ti dam: svojo kraljestvo, svojo roko in svoje srce.«

Robert je molčal in ni mogel verjeti, da bi bilo res, kar se je godilo okrog njega.

Vstalo je življenje na otoku, po vaseh, po mestu, na gradu kot na klic. Veselili so se ljudje, peli so davno zamrle pesmi in se zahvaljevali za rešitev Robertu. Za kralja so ga hoteli imeti, in kraljica Astra bi ga radovoljno in s hvaležnostjo vzela za svojega moža.

Napravljali so veliko slavje na čast Robertu in kraljici. Imenitno pojedino in gostijo je napravila Astra na dan rešitve. Robertu je bilo znano, kakšne časti mu bodo ponujali, in za hip ga je obšla izkušnja. Koj na to pa je pomislil na Jarmilo in Štefana in dom. In šel je na morsko obalo in gledal daleč, daleč po gladini in poslušal pljuskanje valov. Začutil je v srcu bol po Jarmili in zavest mu je slikala črno, žalostno prikazen.

Spomnil se je, da je Jarmila omedlela, ko je čula iz očetovih ust grozno obsodbo. Hotel je skočiti k njej, a grof Erazem ga je ukazal odgnati v ječo. Jarmila gotovo boleha in leži bolna in umre, če se on kmalu ne povrne in ji ne prinese zdravila.

Neizmerna ljubezen do Jarmile, očeta Štefana in doma ga je prevzela. In vzel je piščal, in čez morsko gladino se je razlegala otožna pesem:

»Dežela ljuba, kje ležiš,
ki jezik moj mi govoriš,
kjer znanci moji še živé,
prijatli moji v grobu spé.«

Tihi, hrepeneči glasovi so pluli nad morjem. Robertov duh se je pa mudil nad rodno vasjo z nizkimi strehami in neznatnimi kočami, nad vino-gradí, posajenimi z bujnim trtnim zelenjem, nad jagredi ob cestah, nad smokvami na koncih njiv. Mudil se je nad Krasom, posejanim s hribčki, dolinami in kotlinami. Ptičje petje doni čez dole in čez gričevje, porastlo s hrastičevjem. V ozračju se igrajo roji mušic in nad vso naravo je razlita prijetna južna toplota.

In doli ob morju stoji kočica očeta Štefana, uboga in na samoti, oddaljena od vasi. Pred kočico sedi na klopi oče Štefan in gleda v daljino in oči so mu kalne.

»Nikdar več se ne vrne. Nesrečne smrti umre, in nihče ne bo vedel za njegov grob.«

Dolgo je sedel in premišljal.

»Domov moram. Takoj jutri se napotim domov.«

Vstal je in se napotil na dvor kraljice Astre.

»Ne maram kraljestva, ne roke kraljice Astre.

Za nagrado si izvolim čoln, da se odpeljem na svoj dom in zopet vidim svoje drage in pokažem grofu Erazmu, kaj zmore ribič.«

Zvečer je bila na gradu imenitna gostija in slavnost. Prišli so velikaši v blesku in sijaju. Sredi med njimi pa je bila kraljica Astra kot zvezda, žarečih lic v beli obleki, s krono na glavi in poleg nje Robert otožnega obličja. Trkali so s čašami in nazdravljali kraljici in Robertu. A Roberta ni veselilo ne vino, ne poskočna godba. Kraljica ga je vprašala, čemu je žalosten. Molčal je in vzdihnil.

Tedaj je kraljica vstala in ponudila Robertu srce, roko in kraljestvo, ker mu je to dolžna kot svojemu rešitelju. Robert pa se je dvignil in povedal zgodbo svojega življenja in trpljenja, o grofu Erazmu, o Jarmili in Štefanu. Prosil je za čoln in svobodo.

Gostje so ga ginjeni poslušali in se čudili njegovi ljubezni in zvestobi, kraljici pa je legla težka bol v srce. Ljubila je Roberta, ljubila njegov ponos in pogum. Želela mu je sreče pri sebi, zato

mu je ponudila vse, kar je imela. A njegova duša je preveč hrepenela po domovini, zato mu ni branila kraljica Astra vrnitve.

»Pojdi, moj rešitelj! Hvaležnosti sem ti dolžna vedno. Za malo nagrado ti darujem viteško obleko in zlata, da si kupiš grofijo in živiš srečno s svojo nevesto. Rednika Štefana vzemi k sebi in skrbi zanj odslej, kakor je skrbel on zate v mladosti.«

»Hvala ti, kraljica Astra, za velikodušnost! Grofu Erazmu se ne bo treba sramovati več ribiča. Sprejemem tvoje darove.«

»Jutri pred solničnim vzhodom lahko odrineš. Za spremstvo ti dam dva viteza.«

Petje in godba je donela po dvorani; Robert jo je jedva čul. Mislil je le na dom in komaj pričakoval trenutka, ko se bo poslovil od zakletega otoka.

Ko je solnce pozlatilo gore in doline, je že plaval čoln po neizmerni gladini proti domu. V njem se je vozil Robert in dva viteza.

III.

Oče Štefan je sameval pred kočico in zrl v daljavo. Nobene želje ni imel več na svetu. Potrt je bil vedno in prosil je Boga, naj ga reši zemskega trpljenja in združi z Robertom onstran groba. Njegov hrbet se je popolnoma upognil in njegovi lasje docela pobelili.

Neko noč ga je prebudilo iz spanja, nemirnega in trudnega, trkanje na okno. Skočil je na nože in radovedno pogledal na šipe. Neznani vitez je stal zunaj.

»Kdo trka?«

»Odprite, oče Štefan! Odprite vrata! Jaz sem, Vaš Robert!«

»Ali je njegov duh ali je res on? Ah ne, saj to ni mogoče. Ali si res ti, Robert?«

»Da, jaz sem.«

In Štefan je hitel odpirat in pozdravljat Roberta.

»Dober večer, Robert.«

»Dober večer, oče Štefan.«

Objela sta se.

»Torej nisi mrtev, torej te ni zadavila kača! In ta obleka, od kje?«

»Oče, rešil sem otok, rešil kraljico. Za nagrado me je oblekla v viteza in mi dala zlata, da si kupim grofijo. Za spremstvo pa mi je poklonila ta dva viteza.«

In pokazal je očetu Štefanu viteza, ki sta stala ob strani. Štefan ju je pozdravil, vstopili so in sedli in se pogovarjali v lunojasni noči...

Roberta je zaskrbelo Jarmila in s težkim srcem je vprašal Štefana po njenem zdravju.

»Ne vem, če je to minuto še živa. Bog je udaril grofa Erazma, ker te je kaznoval tako ponedolžnem. Jarmila — tako pravijo — vedno vzdihuje po tebi in leži v vročici že dva dni.«

Ko je Robert čul to novico, se je takoj odpravil v grad. Z njim sta šla tuja viteza in oče Štefan.

Pri Jarmili je čul grof Erazem, zdravnik in njene služabnice.

»Ali ni rešitve?« je vzdihnil grof.

»Le izreden dogodek bi jo utegnil rešiti. Duševna bol je vzela vse telesne sile. To dušno bol bi bilo treba zaceliti. —«

»Teža pa ne morem,« je vzdihnil grof. »Oni, ki bi to zmožel, je že mrtev.«

Tedaj je naznanil služabnik, da so prišli trije vitezi, ki jih je pripeljal v grad ribič Štefan in da žele govoriti z grofom, da morajo govoriti z njim še noč, ker sicer bo morda prepozno. Gre za Jarmilo!

Ko je grof to slišal, jim je takoj dovolil vstop.

Sprejel jih je v veliki dvorani in vprašal, kaj jih je privedlo tako pozno k njemu. Če prinašajo zdravila za Jarmilo, jim bode večno hvaležen.

»Ali me ne poznate, gospod grof?« je vprašal Robert. »Prišel sem, da Vas spomnim obljube. Toda kakor čujem, noč, ni misliti na to.«

»Kdo ste, jaz Vas ne poznam, oprostite.«

»Jaz sem ribič Robert!«

»Ali je to mogoče?«

»Da, on je,« je pritrdil Štefan in za njim oba viteza.

»Torej si rešil kraljico, otok?«

»Rešil! A zdaj ni časa govoriti o tem. Rešiti je treba še Jarmilo.«

»Ah, da rešiti, če je mogoče.«

Stopili so v Jarmilino sobo. Tiho in boječe se je približal Robert Jarmili. Oči je imela zaprte in globoko vdrte, lica uvela; ves čar in mladostna svežost je izginila z njih. Robert se je sklonil k njenim prsim in ustnam. Še je dihala, a dihi so bili trepetajoči, kot bi ji ležala na srcu težka bol, ki je vplivala na ves krvni obtok in živ-

čevje. Položil ji je roko na glavo in ji pogladil lase. Prebudila se je in njene oči so ugledale Roberta in njene ustnice so se nasmehnile.

»Ali si se vrnil, dragi? Ali si prišel pome? Sanjala sem, da sem odšla daleč, daleč, plavala sem na oblakih neba. Zakaj si me zbudil?«

»Ne govori, draga, umiri se!«

Zatisnila je oči in zopet zaspala.

Zdravnik ji je potipal žilo, zmeril vročino in zadovoljno pokimal.

»Boljša se. Pustimo jo pri miru za nekaj časa.«

Ubogali so zdravnika vsi razen Roberta, ki je ostal v sobi in sedel ob vznožju postelje ter zrl neprestano v Jarmilino obličje.

Zunaj je vstajala prva zora izza Krasa, prvi prameni krasnega jutra so padali čez Adrijo. Robert je čutil domovino v svoji duši, sleherna žila njegovega srca je je bila polna. Ležalo je v jutranjem miru širno polje, z žitom zasejano in valujoče v plahem vetru; vinogradi so se bahato vzpenjali ob mastni zemlji, ciprese so trepetale ob poljubih hladne rose, ki se je lesketala kot kristali. Adrija se je prebujala iz spanja. Njeni valčki so se gibalí po širni gladini, padali so in se dvigali; kot bi gonil veter lahne meglice, se je zdelo ...

Kmalu se je vrnil v sobo grof Erazem.

»Robert, pojdi z menoj! Zdravnik je zapovedal bolnici mir. Pri njej bo čula služabnica.«

»Gospod grof, ali boste mož-beseda, če ozdravi?«

»Bom, ker si vitez vseh vitezov, ker si zavrgel bogastvo in kraljevi prestol ter sledil vesti in srcu.«

Robert je odšel z grofom in tujima vitezoma in očetom Štefanom, da se okreпча in odpočije od dolge vožnje in naporov.

Kaj bi vam še pravil?

Jarmila je čez osem dni ozdravela in vstala ter praznovala zaroko z Robertom. Tuja viteza sta obdarila zaročenca in očeta Štefana, in ko sta odhajala, sta se zopet in zopet zahvaljevala Robertu.

Mlada ljubezen je pognala popje in vzcvetela.

